

VIJEĆE EUROPE
EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

ODLUKA
O DOPUŠTENOSTI

zahtjeva br. 30426/03
Joko BATINOVIĆ i POINT-TRADE, d.o.o.
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući 10. srpnja 2007. u vijeću u sastavu:

- g. C.L. ROZAKIS, *predsjednik*,
- g. L. LOUCAIDES,
- gđa N. VAJIĆ,
- g. A. KOVLER,
- g. D. SPIELMANN,
- g. S.E. JEBENS,
- g. G. MALINVERNI, *suci*,

i g. S. NIELSEN, *tajnik Odjela*,

uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen 25. srpnja 2003. godine, uzimajući u obzir odluku da se primijeni članak 29. stavak 3. Konvencije i zajedno ispita dopuštenost i osnovanost predmeta,

uzimajući u obzir očitovanje koje je podnijela tužena država i odgovor na očitovanje koje su podnijeli podnositelji zahtjeva,

nakon vijećanja, odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

Prvi podnositelj zahtjeva, g. Joko Batinović, hrvatski je državljanin rođen 1948. godine i živi u Pločama. Drugi podnositelj zahtjeva, Point-Trade d.o.o je društvo s ograničenom odgovornošću sa sjedištem u Imotskom. Podnositelje zahtjeva pred Sudom je zastupalo Odvjetničko društvo Palić i Šurjak, Zagreb. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njena zastupnica gđa Štefica Stažnik.

A. Okolnosti predmeta

Činjenično stanje predmeta kako su ga iznijele stranke može se sažeti kako slijedi.

Podnositelji zahtjeva bili su dioničari Croatia Banke, dioničkog društva sa sjedištem u Zagrebu (dalje: „Banka“). Banka je u cijelosti bila u vlasništvu privatnih pojedinaca i poduzeća.

Dana 23. veljače 1999. godine Savjet Hrvatske Narodne Banke („HNB“) donio je odluku o imenovanju privremenog upravitelja Banke. Prema Zakonu o bankama od dana dostave ove odluke sve ovlasti Uprave, Nadzornog odbora i Glavne skupštine prenijete su na privremenog upravitelja. HNB je nakon toga, 23. kolovoza 1999. godine, produljila razdoblje na koje je imenovan privremeni upravitelj za još dva mjeseca.

U međuvremenu je, 18. lipnja 1999. godine, na temelju mišljenja vještaka u kojem su naznačeni financijski gubici Banke, HNB predložila Vladi da započne postupak sanacije i restrukturiranja Banke, u skladu s domaćim zakonodavstvom.

Prema ovome prijedlogu, Vlada je 23. rujna 1999. godine donijela Odluku o sanaciji i restrukturiranju Croatia banke d.d. Zagreb (dalje: „Odluka“). Od toga su datuma sve dionice dioničara bile povučene i poništene. Nakon postupka sanacije, Banka je trebala izdati nove dionice, sve na ime Državne agencije za osiguranja štednih uloga i sanaciju banaka.

Podnositelji zahtjeva su krajem 1999. godine podnijeli odvojene prijedloge za ocjenu ustavnosti i zakonitosti Odluke. Prigovorili su da su Odlukom povrijeđena njihova vlasnička prava kao dioničara Banke. Isto su tako tvrdili da je Banka ispunjavala sve svoje obveze i da je Odluka stoga bila proizvoljna i, u svakom slučaju, nepotrebna.

Dana 30. siječnja 2003. godine Ustavni sud Republike Hrvatske obustavio je postupak jer je u međuvremenu prestao važiti zakon na kojemu se temeljila Odluka.

B. Mjerodavno domaće pravo i praksa

Zakon o sanaciji i restrukturiranju banaka („Narodne novine“, br. 44/1994 od 3. lipnja 1994., „Zakon o sanaciji i restrukturiranju“), u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

Članak 3., stavak 1.

„Postupak sanacije i restrukturiranja provest će se nad bankom čiji potencijalni gubici...čine više od 50% iznosa jamstvenog kapitala banke, ako Narodna banka Hrvatske ocijeni da je ovaj postupak moguć i ekonomski opravdan.“

Članak 11., stavak 1.

„Odluku o sanaciji i restrukturiranju banke donosi Vlada Republike Hrvatske na prijedlog Narodne banke Hrvatske.“

Zakon o sanaciji i restrukturiranju banaka prestao je važiti 23. svibnja 2000. godine (Zakon o prestanku važenja zakona o sanaciji i restrukturiranju banaka, „Narodne novine“, br. 52/2000 od 23. svibnja 2000.).

Odluka o sanaciji i restrukturiranju Croatia Banke d.d. Zagreb, „Narodne novine“, br. 98/1999 od 27. rujna 1999. i 53/2000 od 26. svibnja 2000.; „Odluka“) u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

Članak 2.

„Utvrđuje se da Banka na dan 31. svibnja 1999. godine iskazuje:

- a) rizične plasmane i potencijalne obveze u iznosu od 1.809 milijuna kuna, u kojima su sadržani i potencijalni gubici od 517 milijuna kuna;
- b) sumnjiva i sporna potraživanja kojima su u cijelosti terećeni troškovi Banke u iznosu od 446 milijuna kuna;

c) gubitke iz poslovanja u 1998. godini i poslovanja od 1. siječnja do 31. svibnja 1999. godine u iznosu od ukupno 622,2 milijuna kuna. „

Članak 7.

„Danom objave ove Odluke povlače se i poništavaju dosadašnje dionice Banke.

Banka će izdati nove dionice u iznosu od 217 milijuna kuna koje će se u cijelosti prenijeti u vlasništvo Agencije.“

Ustav Republike Hrvatske, „Narodne novine“, br. 11/2001 od 7. svibnja 2001.) propisuje kako slijedi:

Članak 48., stavak 1.

„Jamči se pravo vlasništva.“

Članak 50.

„Zakonom je moguće u interesu Republike Hrvatske ograničiti ili oduzeti vlasništvo, uz naknadu tržišne vrijednosti.

.....vlasnička prava mogu iznimno ograničiti zakonom radi zaštite interesa i sigurnosti Republike Hrvatske, prirode, ljudskog okoliša i zdravlja ljudi.“

Članak 128.

„Ustavni sud Republike Hrvatske:

– odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom,

– odlučuje o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom,

– može ocjenjivati ustavnost zakona te ustavnost i zakonitost drugih propisa koji su prestali važiti ako od tog prestanka do podnošenja zahtjeva ili prijedloga za pokretanje postupka nije prošlo više od godine dana.“

Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, „Narodne novine“, br. 49/2002 od 3. svibnja 2002. - „Ustavni zakon o Ustavnom sudu“) u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

Članak 38. stavak 1.

„Svaka fizička i pravna osoba ima pravo predložiti pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti zakona s Ustavom i ocjenu suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom.“

Članak 40. stavak 2

„Ustavni sud će započeti postupak najkasnije u roku od godine dana od podnošenja prijedloga.“

Mjerodavni dio članka 19. stavka 1. Zakona o sudovima („Narodne novine“, br. 3/1994, 100/1996, 131/1997 i 129/2000), kako je bio na snazi u mjerodavno vrijeme glasi kako slijedi:

„Trgovački sudovi....sude u sporovima povodom osnivanja, rada i prestanka trgovačkog društva, kao i raspolaganja članstvom i članskim pravima u tom društvu....“

U svojoj presudi PŽ-6234/04-2 od 21. prosinca 2004. godine Visoki trgovački sud donio je presudu koja u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„Utvrdjuje se da je A.K. ... dioničar Croatia Banke d.d. Zagreb odnosno da je imatelj vlasničkih prava na 1,517 dionica nominalnog iznosa od 200 HRK ...te mu osim vlasničkih prava iz dionica, pripadaju i sva prava stečena ulaganjem kapitala u Croatia banku d.d. od njezinog osnivanja do danas...“

PRIGOVORI

Podnositelji zahtjeva prigovaraju na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju da su Vladinom odlukom povrijeđena njihova vlasnička prava. Posebice, podnositelji zahtjeva tvrde da ih je država lišila njihovoga vlasništva jer da su njihove dionice bile povučene bez ikakvoga opravdanja ili odgovarajuće naknade.

Podnositelji zahtjeva nadalje prigovaraju na temelju članka 13. da nisu imali nikakvo djelotvorno pravno sredstvo na raspolaganju kako bi osporili Odluku.

I posljednje, podnositelji zahtjeva prigovaraju na temelju članka 6., stavka 1. Konvencije protiv odluke Ustavnoga suda o prekidu postupka po njihovom prijedlogu za ocjenu ustavnosti i zakonitosti Odluke.

PRAVO

A. Navodna povreda članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju uzetoga zasebno i zajedno s člankom 13. Konvencije

Podnositelji zahtjeva prigovaraju da su Vladinom odlukom od 23. rujna 1999. godine bili lišeni svojih dionica bez ikakve naknade. Također tvrde da nisu imali na raspolaganju nikakvo djelotvorno pravno sredstvo protiv te Odluke. Podnositelji zahtjeva pozvali su se na članak 1. Protokola br. 1 i na članak 13., koji glase kako slijedi:

Članak 1. Protokola br. 1.

„Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uređila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.“

Članak 13.

„Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.“

1. Tvrđnje stranaka

Vlada je osporila ovo stajalište. Tvrdi da su podnositelji imali na raspolaganju nekoliko domaćih pravnih sredstava za pobijanje učinaka Odluke, te da nisu iskoristili niti jedno.

U prvom redu, Vlada je istakla da su podnositelji zahtjeva mogli podnijeti žalbu protiv odluke HNB-a od 23. veljače 1999. kojom je imenovan privremeni upravitelj Banke. Tom su odlukom ugašene sve ovlasti Uprave, Nadzornoga odbora i Glavne skupštine tako što su prenesene na privremenog upravitelja. Pobijana odluka bila je upravni akt, koji se mogao pobijati u upravnom postupku, no podnositelji zahtjeva to nikada nisu učinili.

Drugo, kako bi zaštitili svoja prava kao dioničari Banke, podnositelji zahtjeva mogli su se obratiti Trgovačkom sudu i pozvati se na Ustav, Konvenciju ili Zakon o trgovačkim društvima. U potporu svoje tvrdnje Vlada je dostavila presudu Visokog trgovačkog suda kojom je taj sud presudio u korist jednog drugog dioničara Banke, priznavši mu pravo na dionice u istovjetnoj pravnoj situaciji kao i situaciji podnositelja zahtjeva.

I konačno, Vlada tvrdi da su podnositelji zahtjeva mogli pokrenuti građanski postupak pred redovnim sudovima.

Po mišljenju Vlade, bilo koji od ovih postupaka omogućio bi podnositeljima zahtjeva da na kraju dođu do Ustavnog suda podnošenjem ustavne tužbe na temelju članka 62. Ustavnoga zakona o Ustavnom sudu.

Podnositelji zahtjeva su priznali da su određeni dioničari Banke pokrenuli postupak pred Trgovačkim sudom i da je samo jedan od tih predmeta u međuvremenu bio riješen presudom koju je dostavila Vlada. Međutim, istaknuli su kako usprkos činjenici da je ta odluka postala pravomoćna i ovršna, ona do danas nije ovršena. Štoviše, tuženik (tj. država) je podnio ustavnu tužbu protiv te presude, koji postupak još nije okončan.

Podnositelji zahtjeva su ponovili da im je jedino pravno sredstvo na raspolaganju bio prijedlog za ocjenu ustavnosti i zakonitosti, koji Ustavni sud neopravdano nikada nije ispita. Umjesto toga, taj je sud jednostavno obustavio postupak nakon što je zakon na kojemu se Odluka temeljila prestao važiti. Podnositelji zahtjeva nadalje tvrde da je na temelju neovisnih mišljenja vještaka, Banka ispunjavala sve svoje obveze i da nije bilo nikakve potrebe za sanacijom ili restrukturiranjem.

2. Ocjena Suda

Sud ponavlja kako prema članku 35. stavku 1. Konvencije može postupati u nekoj stvari tek nakon što su iscrpljena sva domaća pravna sredstva. Drugim riječima, svaki podnositelj zahtjeva mora domaćim sudovima pružiti priliku spriječiti ili ispraviti povrede za koje se navodi da su ih počinili (vidi presudu u predmetu *Cardot v. France* od 19. ožujka 1991, Serija A, br. 200, str. 19. st. 36). To se pravilo temelji na pretpostavci, koja se ogleda u čl. 13. (s kojim je usko srodno), da postoji na raspolaganju djelotvorno domaće pravno sredstvo u odnosu na navodnu povredu (vidi, na primjer, predmet *Selmouni v. France* [GC], br. 25803/94, stavak 74., ECHR 1999-V).

Jedina pravna sredstva za koja članak 35. traži da budu iscrpljena su ona koja se odnose na navodne povrede i koja su istovremeno dostupna i dostatna. Postojanje takvih pravnih sredstava mora biti dostatno izvjesno ne samo u teoriji nego i u praksi, a ako to nije tako, nedostajat će im potrebna dostupnost i djelotvornost; tužena država treba dokazati da su ovi razni uvjeti ispunjeni (vidi, između mnogih drugih izvora prava, presudu u predmetu *Vernillo v. France*, od 20. veljače 1991., Serija A, br. 198, str. 11, stavak 27.).

Podnositelji zahtjeva u ovome predmetu prvenstveno prigovaraju da je Banka ispunjavala sve svoje obveze te da sanacija nije bila potrebna. Po njihovom mišljenju,

pobijana je Odluka bila proizvoljna te je neopravdano zadirala u njihova vlasnička prava koja su imali kao dioničari. U potporu svojih tvrdnji podnositelji zahtjeva priložili su mišljenja neovisnih vještaka.

Međutim, podnositelji zahtjeva nisu svoje tvrdnje u tom pogledu predložili niti jednom domaćem sudu pune nadležnosti, koji bi bio u puno boljem položaju od Suda da ispita činjeničnu pozadinu njihovoga predmeta. Jedina instanca kojoj su se obratili podnositelji zahtjeva podnijevši apstraktni prijedlog za ispitivanje ustavnosti i zakonitosti bio je Ustavni sud. Međutim, niti taj sud nije mogao ocijeniti činjenice ili dokaze koji pripadaju konkretnoj situaciji podnositelja zahtjeva. On bi samo bio mogao ukinuti Odluku da je utvrdio kako je suprotna zakonu ili Ustavu.

S obzirom da su trgovački sudovi općenito nadležni u predmetima u kojima dioničar smatra da su povrijeđena njegova prava dioničara, razumno je pretpostaviti da bi podnošenje tužbe nadležnome trgovačkom sudu imalo razumne izgleda za uspjeh. Sud podsjeća s tim u vezi da tek dvojba glede izgleda za uspjeh nekog pravnog sredstva nije dovoljna da bi podnositelja zahtjeva oslobodila podnošenja prigovora nadležnim vlastima (vidi predmet *Elsanova v. Russia* (dec.), br. 57952/00, 15. studeni 2005.).

Naprijed navedeni zaključak dodatno je osnažen presudom Visokoga trgovačkog suda koju je dostavila Vlada, a koja pokazuje kako trgovački sudovi prihvaćaju nadležnost u ovoj stvari te da su čak i odlučili u korist drugoga dioničara Banke, koji je bio u istovjetnoj pravnoj situaciji kao podnositelji zahtjeva. Bez obzira na činjenicu da je taj postupak još uvijek u tijeku pred Ustavnim sudom, očito je da su podnositelji zahtjeva imali domaći forum pred kojim su mogli iznijeti svoje tvrdnje s razumnim izgledima za uspjeh, ali to nikada nisu učinili.

U takvim okolnostima, Sud zaključuje da prigovor podnositelja zahtjeva na temelju članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju treba odbiti na temelju članka 35., stavaka 1. i 4. Konvencije zbog neiscrpljenja domaćih pravnih sredstava.

U svjetlu ovoga zaključka, zahtjev podnositelja zahtjeva na temelju članka 13. je očigledno neosnovan te ga treba odbiti u skladu s člankom 35., stavcima 3. i 4. Konvencije.

B. Navodna povreda članka 6., stavka 1. Konvencije

Podnositelji zahtjeva također prigovaraju duljini i poštenosti postupka pred Ustavnim sudom koji se odnosi na njihov prijedlog za ocjenu ustavnosti i zakonitosti. Pozvali su se na članak 6. stavak 1. Konvencije koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo da .. sud u razumnom roku ispita njegov slučaj.“

Vlada je osporila to mišljenje, tvrdeći da se članak 6. ne može primijeniti na postupak pred Ustavnim sudom u ovome predmetu. Tvrđili su da se zahtjev za ocjenu ustavnosti i zakonitosti odnosi na apstraktni postupak, a ne na postupak za zaštitu prava i interesa pojedinaca. Kad podnosi takav zahtjev, osoba ne treba dokazati svoju aktivnu legitimaciju ili pravni interes u toj stvari. Nakon što je zahtjev podnesen, Ustavni sud odlučuje hoće li ili neće pokrenuti postupak za ocjenu ustavnosti i zakonitosti. Sve u svemu, na temelju svrhe i značajki postupka po takvom zahtjevu, Vlada je tvrdila da se on ne odnosi na „spor“ u smislu članka 6., stavka 1. Konvencije.

Podnositelji zahtjeva se ne slažu.

Sud podsjeća da u načelu postupak pred Ustavnim sudom nije izvan dosega članka 6., stavka 1. Konvencije (vidi presudu u predmetu *Süßmann v. Germany*, od 16. rujna 1996., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, str. 1171, stavak 39.). Međutim, da bi članak

6., stavak 1. bio primjenjiv, u pobijanoj odluci mora se raditi o sporu o građanskim pravima ili obvezama pojedinca.

U ovome je predmetu Sud već zaključio da su podnositelji zahtjeva imali priliku obratiti se trgovačkim sudovima sa svojim zahtjevom za povrat njihovih dionica. No oni ipak nikada nisu podnijeli takvu tužbu. Umjesto toga, podnositelji zahtjeva podnijeli su prijedlog za ocjenu ustavnosti, kojim taj postupak nije bio automatski pokrenut, nego je u tu svrhu bila potrebna posebna diskrecijska odluka Ustavnoga suda. Međutim, taj sud nije nikada odlučio pokrenuti postupak za ocjenu po prijedlogu podnositelja zahtjeva. U takvim okolnostima Sud smatra da se u postupku pred Ustavnim sudom nije radilo o „sporu“ o građanskim pravima ili obvezama u smislu članka 6. stavka 1. Konvencije.

S obzirom na to, Sud utvrđuje da se u ovome predmetu ne primjenjuje članak 6. stavak 1. Konvencije.

Slijedi da ovaj prigovor nije spojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije u smislu članka 35., stavka 3. te ga treba odbiti na temelju članka 35., stavka 4.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

Utvrđuje da je zahtjev nedopušten.

Søren NIELSEN
Tajnik

Christos ROZAKIS
Predsjednik